

SZERB TUDOMÁNYOS ÉS MŰVÉSZETI AKADÉMIA

(SANU)

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI OSZTÁLY

TITKÁR

11000 BEOGRAD, Knez Mihailova 35.

Telefon: 011/2636-948

A SANU ELNÖKSÉGE VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK

Tárgy: A SANU és az MTA (Magyar Tudományos Akadémia) által létrehozott, az 1941 és 1948 közötti időszak áldozatainak a kilétét vizsgáló vegyes bizottság (Szerb-Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság) 2010 december 15-e és 17-e közötti ülése, a baráti viszonyok és az együttműködés fejlesztése

A Tisztelt Címnek tisztelettel megküldöm a SANU és az MTA vegyes bizottsága 2010 december 15-e és 17-e között megtartott beszélgetéséről szóló jelentést.

A Glatz Ferenc akadémikusnak, az MTA rendes tagjának, az MTA Történettudományi Intézete igazgatójának, a SANU és az MTA vegyes bizottsága magyar része elnökének és (Glatz akadémikus felhatalmazásával) prof. dr. Pók Attila elnökhelyettesnek a meghívására a 2010 december 15-e és 17-e közötti budapesti beszélgetésekben szerb részről részt vettek Vojislav Stanovčić akadémikus, a SANU és az MTA vegyes bizottsága szerb tagozatának az elnöke és prof. dr. Slobodan Marković, a vegyes bizottság szerb tagozatának az elnökhelyettese, a titkos tömegsírok feltárására alakult szerb köztársasági állami bizottság elnöke, továbbá a SANU Végrehajtó Bizottsága tagjainak egyetértésével felkértük a részvételre Várady Tibor akadémikus is, és ő igen aktívan részt is vett a találkozók beszélgetéseiben.

A szerb fél átadta a magyar félnek a vegyes bizottság szerb tagozata névsorát, a magyar fél pedig Stanovčić akadémikus rendelkezésére bocsátotta a vegyes bizottság magyar részének a névsorát (a névsor a mellékletben található).

Glatz akadémikus és Pók tanár úr korábban a vegyes bizottság szerb tagozata tagjainak a rendelkezésére bocsátották a találkozók munkaprogramjának a javaslatát (lásd a jelentés mellékletét).

Az akadémiai vegyes bizottság magyar tagozatának a koordinátora azzal a felszólítással fordult Vojislav Stanovčić akadémikushoz, hogy legyen ő a vegyes bizottság elnöke. Stanovčić viszont már az első beszélgetéseken jelezte, hogy véleménye szerint a legjobb lenne, ha Glatz akadémikus és ő koordinálnák a bizottság egy részének a munkáját, a találkozókra és a munkában pedig társelnökként tevékenykednének. Ilyen értelemben meg is állapodtak.

Prof. Vojislav Stanovčić akadémikus, az akadémiai vegyes bizottság szerb tagozatának az elnöke és prof.dr. Slobodan G.Marković fontosos találkozón vettek részt Sztáray Péterrel, a magyar

külügyminisztérium politikai igazgatójával és Pálincás József akadémikussal, az MTA elnökével, és mind a három nap alatt találkoztunk Glatz akadémikussal és munkatársaival, akik között több akadémikus és az akadémiai vegyes bizottság magyar részének tagjai voltak.

Glatz akadémikusnak és munkatársainak elmondtunk, hogy sem a történelemtudományi osztályunkon, sem a társadalomtudományi osztályon nincs sem olyan történész, sem más végzettségű tudós, aki a II. világháború ideje alatti szerb-magyar viszonyok kutatásával vagy tanulmányozásával foglalkozna. Továbbá, hogy a SANU által kinevezett vegyes bizottság szerb tagozatába olyan tudományos munkatársak kapcsolódtak be, akik már részt vettek a II. világháború vajdasági áldozatairól készült tanulmányok előkészítésében vagy munkákat jelentettek meg erre a témára, valamint azok a történészek, akik jelentősen hozzájárulhatnak a vegyes bizottsággal való együttműködés és a munka sikerességéhez.

A SANU történelemtudományi osztálya és a társadalomtudományi osztálya a SANU Végrehajtó Bizottságához október 14-én azzal a javaslattal fordultak, hogy tagjainak egy része legyen a vegyes bizottság tagja, később a listát újabb javaslatokkal bővítették, úgyhogy most 11 tagja van. A magyar közvélemény 2010 során is folytatta a vegyes bizottság megalakítása iránti érdeklődést, ennek kapcsán Vuk Jeremić szerb külügyminiszter 2010 október 15-én Budapesten kijelentette, hogy „Szerbia kilenc történészt alkalmazott a bizottsági munkához, s a bizottságnak mielőbb össze kellene ülnie” (a szerb külügyminisztérium napi összefoglalója: <http://www.mfa.gov.rs/Pressframe.htm>). Nemrégiben Belgrádban (2010 november 26-án) találkozott Orbán Viktor magyar kormányfő és Boris Tadić szerb államfő, és akkor ismét megemlítették ezt a kérdést. Mindezek alapján világos, hogy Magyarország számára ez olyan kérdés, amit mielőbb meg kell oldani, illetve meg kell valósítani, és a kérdés megvitatásának további halogatása félreértésekre és olyan értelmezésre adhat okot, hogy az igazságságot tudatosan kerüljük.

Figyelembe vettük a korábbi értesüléseket, hogy Magyarország közvéleménye a magyar áldozatok számát tekintve 20 000-től 40 000-ig terjedő adatokról beszél. Egyes újságírók és publicisták folyamatosan fenntartották ennek a témának az aktualitását oly módon, mintha Szerbia tudatosan akadályozná a teljes igazság kiderítését ezekről az eseményekről, mégpedig éppen a meggyilkoltak igen nagy száma miatt. Az írások nagy részében elítélik az 1942 januárjában történt újvidéki és Sajkás-vidéki razzitát, amikor a szerb történészek adatai szerint 3 808 személyt öltek meg (2578 szerbet és 1068 zsidót). Aleksandar Kasaš újvidéki történész, aki 1996-ban elsőként közölte az 1944 októberében és azután kivégzett magyarok addig ismert listáját, úgy értékelte, hogy a kivégzett magyarok száma összesen 5000 (dr. Aleksandar Kasaš, Mađari u Vojvodini, 1941-1946, Bölcsészkar, Újvidék, 1996). Újabban magyar részről is újraértékeltek a becsléseket, különösen prof.dr. Sajti Enikő vezető kutató és dr. Glatz Ferenc, az akadémiai vegyes bizottság magyar tagozatának az elnöke, akik úgy értékelték, hogy a számok feltehetően alacsonyabbak.

Dr. Dragoljub Živković, a vajdasági kutatások vezetője azt állítja, hogy a magyar áldozatok száma 5 600 lehet, és úgy értékeli, hogy a tényfeltáró bizottság a munka 80 százalékát végezte el (dr. Dragoljub Živković, Na putu ka istini, Hereticus, vol. VIII, 2010, No. 1, 109-110. oldal). Az eddig ismert adatok arra utalnak, hogy a tényfeltáró bizottság számára egyes adatforrások nem voltak hozzáférhetőek. A titkos

tömegsírokat feltáró állami bizottság 2010 folyamán megkezdte új adatforrások kutatását, amelyek azidáig nem voltak hozzáférhetőek. Ez az állami bizottság olyan adattal rendelkezik, hogy Járekre (Bački Jarak) vonatkozóan nem lehet hozzájutni az adatokhoz, mert azt a helyi hatalom akadályozza.

A Sztáray Péter úrral, a magyar külügyminisztérium politikai igazgatójával való találkozón Sztáray úr elégedettségét fejezte ki a bizottság megalakításával és a magyar külügyminisztérium által nyújtott projekt támogatással. Stanovčić és Marković hangsúlyozták, hogy a kutatás objektív lesz, Pók Attila pedig megemlítette, hogy a vegyes bizottság költségvetése a következő évre szólóan 100 000 euró lesz. Sztáray támogatásáról biztosította a projektet és azt mondta, hogy a minisztérium anyagi szempontból támogatni fogja. Sztáray úr az áldozatok rehabilitálása és esetleges kárpótlása, valamint a restitúció kérdése iránt is érdeklődött. **Megmagyaráztuk, hogy a rehabilitációról szóló törvény a restitúciót azok utánra irányozza elő, hogy meghozzuk a restitúcióról szóló általános törvényt, hogy a restitúcióról szóló törvényt még nem hoztuk meg, de hogy az tervben van, továbbá hogy egyedül az egyházi vagyon visszaszámításának a szabályozására van törvényünk. Ugyancsak magyaráztuk, hogy a rehabilitációról szóló törvény a represszió minden áldozata számára lehetővé teszi, hogy etnikai hovatartozásától függetlenül rendezze a rehabilitációt, viszont számunkra nem ismert, hogy eddig hány magyar nemzetiségűt rehabilitáltak.** Marković úr megemlítette, hogy az állami bizottságnak az 1944-es magyar áldozatokról szóló adata csak becslés, eközben Pók Attila kijelentette, hogy a becslések szerint az áldozatok száma 5000-tól kezdődően 40 000 is lehet. Sztáray az iránt is érdeklődött, hogy vajon a magyar kutatók számára hozzáférhető lesz-e minden szerbiai levéltár. Marković tájékoztatta őt, hogy Szerbia Köztársaság Kormánya csak az állami bizottság tagjai számára vette le a titkos jelzőt a BIA dokumentumairól, de hogy – amint megérkezik Belgrádba – kérelemmel fordul az igazságügyi minisztériumhoz és Szerbia Köztársaság Kormányához, hogy engedélyezzék a Szerbiában levő levéltárak hozzáférhetőségét az akadémiai vegyes bizottság magyar tagozata tagjai számára is.

A dr. Pálinkás József professzorral, az MTA elnökével tartott találkozón a professzor úr értesített bennünket arról, hogy megkapta Stefanović akadémikusnak, a SANU főtitkárának a levelét az akadémiai vegyes bizottság szerb tagozatának a megalakításáról. Stanovčić professzor hangsúlyozta a bizottság megalakításának a fontosságát és azt, hogy a bizottságot a tárgyilagosság vezérelje, továbbá, hogy a bizottság szerb részében néhány vajdasági magyar és egy pesti szerb is helyet kapott. Pálinkás akadémikus hangsúlyozta, hogy a bizottság fontos Magyarország és az MTA szempontjából, és megemlítette, hogy emiatt állandó kapcsolatban áll Martonyi magyar külügyminiszter úrral és Orbán kormányfővel, továbbá, hogy ő a Fidesz-kormány oktatási minisztere volt a 2001-2002-es időszakban. A találkozón részt vett Várady Tibor professzor is. S. Marković tájékoztatta Pálinkás professzort a titkos tömegsírok feltárásával megbízott szerb állami bizottság eddigi munkájáról. Pálinkás akadémikust az érdekelte, hogy az akadémiai vegyes bizottság magyar tagjai akadálytalanul hozzáférhetnek-e a szerbiai levéltárak adataihoz. Pálinkás professzor sajtóközleményt készített elő a bizottság megalakításáról és azzal a kérelemmel fordult hozzánk, hogy a munka további során ne álljunk a nyilvánosság elé olyan nyilatkozatokkal, amelyekben előzőleg nem állapodtunk meg.

A Glatz Ferenc professzorral, az MTA Történettudományi Intézete igazgatójával - aki 1996 és 2002 között az MTA elnöki posztját is betöltötte - több találkozót is tartottunk. A december 15-e ünnepi vacsorán a bizottság magyar részének tagjai kiemelték, hogy nincsenek fenntartásaik azokkal az

adatokkal kapcsolatban, amelyeket a történészek Szerbiában felderítenek, de a projektum megbízhatóságát növeli, ha a vegyes bizottságban tevékenykedő magyar történészek számára lehetővé teszik Szerbiában a levéltárakhoz való akadálytalan hozzáférést. Itt mindenképp két kutatóra, Sajti Enikőre, a Szegedi Tudományegyetem professzor asszonyára és Hornyák Árpádra, a Pécsi Tudományegyetem docensére gondoltak, ők mindketten beszélik a szerb nyelvet.

Glatz professzor 1989-ben és 1990-ben oktatási miniszter volt, ekkor fontos liberális reformokat vezetett be a magyar oktatási rendszerbe. Glatz professzor a Duna Régió-beli együttműködéssel kapcsolatos számos projektum kezdeményezője, a História folyóirat 1-2 számát a szerb-magyar viszonyoknak szentelte. Ez a folyóirat, amelyet Glatz professzor szerkeszt, 20 000 példányban jelenik meg. Glatz professzor politikai értelemben a Duna Régióban élő nemzetek megbékélésének elkötelezettje, családjának múltjában pedig számos példa van a szerbek és a magyarok együttműködésére (anyai nagyapjának vezetékneve Radović volt). Glatz professzor véleménye szerint a kedvezőtlen történelmi tapasztalat a régióban megkérdőjelezheti az európai integráció távlatait és ezért fontos, hogy sor kerüljön a történelmi megbékélésre. Ezt szem előtt tartva 2007-ben megkezdte a Kárpát-medencében élők (Ausztria, Szlovénia, Szlovákia, Románia és Magyarország) történelmi megbékélésének projektumát, ami 2009-ig tartott. Az akadémiai vegyes bizottság közös tevékenységéről szóló tervezet előkészítése során Glatz professzor nagy diplomáciai képességeiről, kompromisszumkészségéről és arról a nagy vágyáról tett tanúbizonyságot, hogy javuljanak Magyarország és Szerbia egymásközi viszonyai. Pénteken, december 17-én elfogadtuk az akadémiai vegyes bizottság közös szövegét, amelyet Glatz és Stanovčić akadémikusok írtak alá.

A tárgyalásokban kifejezésre jutó magyar javaslatokban hangsúlyozott volt a hosszabb időszakot felölelő történelem tanulmányozása, de a súlypont a II. világháború idejére és a háború utáni rövid időszakra (1941-1948) helyeződött – ekkor történtek az áldozatokat követelő események -, továbbá azt is hangsúlyozták, hogy a kutatás célja a szerb-magyar viszonyok jobb megértése, a kölcsönös együttműködés fejlesztése, valamint a régió többi országaival való együttműködés. Hangsúlyozták azt is, hogy a kölcsönös megértés és közeledés fontos irányvétel az Európai Unió céljaira és arra való tekintettel is, hogy Szerbia Köztársaság az európai integráció része kíván lenni.

A budapesti fogadtatás egészében nézve, a bizottság magyar tagjainak konstruktivitása és az a tény, hogy az akadémiai vegyes bizottság magyar tagozatában komoly kutatók vannak, és hogy ugyan ilyen a bizottság szerb részének az összetétele is, alapot ad annak az elvárásnak, hogy ezt a projektumot sikeresen be lehet fejezni és az hozzájárul a megbékéléshez.

Mivel az áldozatok kárpótlásának a kérdése érintőlegesen említésre került a Sztáray úrral való találkozáson is, fontos megemlíteni, hogy jelentős különbség van a magyar és a német áldozatok között. Ugyanis, a német áldozatoknak, a Német SZK állampolgárainak a kárpótlást kifizette a Német SZK, miközben azon magyar nemzetiségű áldozatok örökösei, akik megkapják a rehabilitációról szóló végzést, az által egyben a kárpótlás részesei is lesznek, ha arra sor kerül – abban az esetben, ha a vagyonukat elkobozták. Minden esetre, ez érzékeny kérdéssé válhat a közvéleményben is, és szükségtelen politikai vitát válthat ki, ezért ebben a kérdésben szükség van a szerb állam világos álláspontjának a kialakítására.

A Vajdasági Képviselőház tényfeltáró bizottsága megismételte a hatvanas években alakult bizottság hibáit, amikor kihagyták a katonai formációk tagjait. Az 1944 szeptember 12-e utáni tömegsírok feltárásában illetékes állami bizottságnak az a szándéka, hogy a dr. Mitja Ferenc által vezetett azonos szlovéniai bizottság gyakorlatát követve – amelynek tagjaival 2009 novemberében munkajellegű megbeszélése volt –, összeírja mindazon személyeket, akiket az OZNA és a KNOJ egységei bírósági ítélet nélkül vagy más módon kivégeztek (a szlovén bizottság, írásos források hiányában úgy döntött, hogy a titkos tömegsírok exhumálására és azonosítására támaszkodik, függetlenül attól, hogy kit temettek oda. Bárhol is került sor 1945-ben gyilkosságokra és tömegsírok kialakítására, az a tömegsír a feltárás tárgya lesz és begyűjtik róla az adatokat, függetlenül az etnikai, katonai vagy álkatonai alakulathoz való hovatartozástól). Minden személy adatait begyűjtik, függetlenül az etnikai hovatartozásától és attól, hogy valamely katonai vagy álkatonai alakulathoz tartozott-e. Minden személyt név szerint összeírják, és mindenütt, ahol megállapítható, beírják a kivégzés dátumát és az áldozat nemzeti hovatartozását is. Hasonlóan járt el Szabadka községi önkormányzata, amikor összeírta a II. világháború szabadkai községi áldozatait (Mirko Grlica, dr. Hegedűs Antal, Milan Dubajić, Lazar Merković: Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine, Grafoprodukt, Subotica, 2000).

Minden bizottság, amely az áldozatok kérdésével foglalkozik – és ilyen a titkos tömegsírok feltárására alakult állami bizottság és a Szerb-Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság is – óhatatlanul szembe kerül az emlékezés kultúrájának és az emlékezés helyszíneinek a kérdésével. Tekintettel arra, hogy az ártatlanul és bírósági ítélet nélkül kivégzett emberek ezreiről van szó, a kutatás végén a vizsgált események értékelésével kapcsolatban is megfelelő állást kell foglalni, és az áldozatok felé ki kell mondani a bocsánatkérés megfelelő szavait. Ez nemcsak a Szerbia Alkotmánya 1. szakaszába foglalt, Szerbia Köztársaság definíciójában említett jog uralmából származó kötelezettség, hanem része a jelenlegi nemzetközi törekvéseknek és normáknak.

Ebben a vonatkozásban hívjuk fel a figyelmet az orosz Duma november 26-ai határozatára, amelyben elismeri a katyni erdőben történt bűncselekményt, és „az áldozatok családjainak és szeretteinek mély sajnálatát fejezi ki az indokolatlan represszió minden áldozata miatt” („Russian parliament condemns Stalin for Katyn massacre” BBC News, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11845315>, <http://www.polit.ru/dossie/2010/11/26/katyn.html>, Politika, 2010. november 27., 3. oldal). Ez a bocsánatkérés a történelem nagy újraértékelése mellett szól, amihez most a nagyhatalmak is hozzálátnak, a szerbiai titkos tömegsírok pedig ugyanebbe a problémakörbe tartoznak, vagyis hogy a NOV (népfelszabadító katonaság) alakulatai a Vörös Hadsereg alakulataival együtt felszabadították ugyan Jugoszláviát a nácisták hatalma alól, de egyes egységeik, különösen az OZNA egységei bűncselekményeket követtek el.

Amikor szerb-magyar viszonylatban az emlékezés helyszíneiről beszélünk, fontos megemlíteni a szerb-magyar együttműködés számos példáját, azokat a példákat, amikor az egyik nemzet tagjai megvédték a másikat a pusztulástól, és külön Bajcsy-Zsilinszky Endre nagy példáját, aki a magyar parlamentben az 1942-es újvidéki razziaért és a Sajkás-vidéki razziaért felelős személyek megbüntetésére irányuló akciót vezette. Fontos kiemelni ezeket a példákat a közös élet iránymutatóiként az ebből az alkalomból való közszereplések alkalmával, valamint az emlékezés színhelyeinek a megjelölése alkalmával mindenütt, ahol ez lehetséges.

2012 januárjában lesz az újvidéki razzia 70. évfordulója, és ez alkalommal lehetséges lesz előkészíteni olyan megfelelő programot, aminek hangsúlya a két nép megbékélése lesz.

Az említettekől világosan következik, hogy az akadémiai vegyes bizottság és az állami bizottság előtt igen komoly és összetett feladatok állnak, amelyek az állam anyagi támogatása nélkül nem valósíthatók meg.

Emiatt szükség van arra, hogy sürgősen találkozzanak ezeknek a bizottságoknak a képviselői a kormányfő kabinetjének és az igazságügyi minisztériumnak a képviselőivel, hogy megállapodás szülessen a bizottságok további finanszírozásáról.

Végezetül meg kell vitatni annak a jogi alapját, hogy az akadémiai vegyes bizottság magyar történészei hozzáférhetnek-e a szerbiai levéltárakhoz és a BIA Szerbia Levéltárában őrzött levéltári anyagához.

Tisztelettel,

Vojislav Stanovčić akadémikus,

a SANU társadalomtudományi részlegének titkára,

a Szerb-Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság Szerb Tagozatának a koordinátora

MELLÉKLETEK:

I. Az akadémiai vegyes bizottság szerb tagozata tagjainak a névsora, amelyet elfogadott a SANU Végrehajtó Bizottsága:

1. Vojislav Stanovčić akadémikus, a SANU társadalomtudományi osztályának a titkára, a bizottság szerb részének elnöke (koordinátora)
2. Prof. dr. Slobodan G. Marković, a Politikai Tudományok Karának tanára, az 1944 szeptember 12-e utáni titkos tömegsírok feltárásával foglalkozó állami bizottság elnöke,
3. Dr. Vojislav Pavlović, a SANU Balkanológiai Intézetének igazgató-helyettese,
4. Dr. Dragoljub Živković, Vajdaság AT Képviselőháza tényfeltáró bizottságának korábbi elnöke,
5. Sofija Tomik, a Vajdasági Múzeum történésze,
6. Dr. Páll Tibor, Újvidéki Egyetem, Bölcsészkar, történelem szak,
7. Prof. dr. Aleksandar Kasaš, Bölcsészkar, Újvidék,
8. Dr. Drago Njegovan, a Vajdasági Múzeum múzeumi tanácsosa,

9. Zvonimir Golubović, a Racija u južnoj Bačkoj 1942. godine - Razzia Dél-Bácskában 1942-ben - és a Šarvaska golgota (Proterivanje i logorisanje Srba Bačke i Baranje) - Sárvári golgota (A bácskai és baranyai szerbek elűldözése és belágerzése) – című, 1992-ben, illetve 1995-ben kiadott könyvek szerzője,

10. Dr. Ózer Ágnes történész, újvidéki kusztosz, a Magyar Nemzeti Tanács Magyar Összefogás listájának a tagja,

11. Petar Lastić, a budapesti szerb gimnázium munkatársa.

II. Az akadémiai vegyes bizottság magyar tagozatának a névsora:

1. Elnök: Glatz Ferenc, az MTA rendes tagja, a Történettudományi Intézet igazgatója,

Tagok:

2. Dr. A. Sajti Enikő, a Szegedi Tudományegyetem tanára,

3. Dr. Bíró László, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa, a bizottság magyar tagozatának a titkára,

4. Prof. Forró Lajos, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar,

5. Prof. Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár nyugalmazott igazgatója,

6. Dr. Haraszi György, az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár, Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem,

7. Hornyák Árpád egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem,

8. Dr. Juhász József, egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem,

9. Kiss Gy. Csaba az MTA doktora, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem,

10. Ljubomir Alexov, a Szerb Országos Önkormányzat elnöke,

11. Dr. Makk Ferenc, az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem (az MTA történelem bizottságának az elnöke),

12. Dr. Orosz István, akadémikus, Professor Emeritus, Debreceni Tudományegyetem (a magyar történészek egyesületének az elnöke),

13. Dr. Pók Attila egyetemi tanár, igazgatóhelyettes, MTA Történettudományi Intézete, Az emlékezés és szolidaritás európai hálózta magyar bizottságának a tagja,

14. Dr. Ress Imre, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa,

15. Dr. Sokcsevits Dénes, tanszékvezető egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem,
16. Prof. Szász Zoltán, az MTA Történettudományi Intézete Tudományos Tanácsának a társelnöke,
17. Dr. Tóth Ágnes, az MTA Etnikai–Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének az igazgatója,
18. Kosta Vuković (Koszta Vukovics), a szentendrei Szerb Egyházművészeti Múzeum és Levéltár igazgatója.